

سید و پنہار کولبری

جموعہ مصاحبہ‌ها، مقالات و یادداشت‌هایی پیرامون
کولبری، بدوکی، چتر بازی و تہ لنجی

با مطالعہ از:

حسن محدثی، پیر محمد ملازہی، سید ہاشم ہدایتی، محمد علی حامدی، سید معروف صمدی،
جلال محمودزادہ، خالد توکلی، عثمان مزین، گوہر خانی، محمد مصطفی زادہ
فہیمہ ریگی، صادق ستوان، رضا بلوچ، ریگن

گردآورندہ و مصاحبہ گر: امیر ارسلان خضری

سرشناسه: خضری، امیرارسلان، ۱۳۶۸ -، گردآورنده

عنوان و نام پدیدآور: پیدا و پنهان کولبری: مجموعه مصاحبه‌ها، مقالات و یادداشت‌هایی پیرامون، کولبری، بدوکی، چتربازی و ته‌لنجی / با مطالبی از حسن محدثی ... [و دیگران]؛ گردآورنده و مصاحبه‌گر امیرارسلان خضری.

مشخصات نشر: تهران: چراغ اندیشه، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص. : ۱۲/۵×۴۱/۵ س.م.

شابک: ۱۱۰۰۰۰ ریال : ۸۷۹-۰۰۶-۹۰۵۶۹-۷-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: با مطالبی از حسن محدثی، پیرمحمد ملازهی، سیدهاشم هدایتی، محمدعلی حامدی، سیدمعروف صمدی، جلال محمودزاده ...

عنوان دیگر: مجموعه مصاحبه‌ها، مقالات و یادداشت‌هایی پیرامون، کولبری، بدوکی، چتربازی و ته‌لنجی با مطالبی از حسن محدثی...

موضوع: کولبری — ایران — مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: *Addresses, essays, lectures — Iran — Kulbari

شناسه افزوده: محدثی، حسن، ۱۳۴۵ -

بندی کنگره: ۳/T۵۵ / ۹/۶ خ ۱۳۹۶

رده بندی دیویی: ۸۶/۶۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۸۶۲۲۶

پیدا و پنهان کولبری

مجموعه مصاحبه‌ها، مقالات و یادداشت‌هایی پیرامون کولبری، بدوکی، چتربازی و ته‌لنجی

حسن محدثی، پیرمحمد ملازهی، سیدهاشم هدایتی، محمدعلی حامدی، سیدمعروف صمدی،

جلال محمودزاده، خالد توکلی، عثمان مزین، کوهسار خالدی، محمد مصدق...

فهیمة ریگی، صادق ستوان، رضا بلوچی و دیگران.

گردآورنده و مصاحبه‌گر: امیر ارسلان خضری

ناشر: چراغ اندیشه

طراح جلد: میثم خاوری

صفحه‌آرا: امیرارسلان خضری

نوبت چاپ: اول - اردیبهشت ۹۶

شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۵۰۹-۷-۲

فهرست مطالب

۷	 سخن ناشر
۹	 پیشگفتار
۱۱	 دست‌آورد انعکاس رسانه‌ای سوانح کولبری / دکتر حسن محدثی
۱۸	 بررسی عوامل شکل‌دهنده پدیده کولبری و بدوکی در کردستان و بلوچستان / پیرمحمد ملازهی
۲۳	 شناسایی پتانسیل‌ها و عوامل توسعه‌ای مناطق مرزی راهکاری برای کاهش کولبری / دکتر هاشم هدایتی
۲۷	 ریشه‌های پدیدآورنده‌ی کولبری و عدم توسعه‌ی محلی در مناطق مرزی / دکتر محمدعلی حامدی
۳۱	 اصلاح قوانین مرکی و بالا بردن کیفیت کالای داخلی راهی به سوی حذف کولبری / دکتر خالد توکلی
۳۵	 مدیریت تمرکز راه‌آبی‌ترین عامل بروز پدیده‌ی کولبری / سیدمعروف صمدی
۳۹	 ضرورت طرح ماندگی کولبران و تهنج‌ها در مجلس شورای اسلامی / جلال محمودزاده
۴۳	 نگاهی آسیب‌شناختی به رامن بدآورنده‌ی کولبری / رثوف آذری
۴۸	 بررسی ابعاد حقوقی پدیده کولبری / عثمان مزین
۵۵	 رویکردی کیفی بر مقوله کولبری در بررسی فاکتورهای زمینه‌ای و مؤثر بر آن / فهیمه ریگی
۶۴	 بررسی پدیده بدوکی در بلوچستان / اداق سران، رضا بلوچی
۷۰	 پدیده‌ی کولبری در استان‌های کردستان، ایران / کوهسار خالدي
۸۲	 شرایط اقتصادی مناطق مرزی کردستان ایران / مصطفی زاده
۹۱	 گزارشی از تاریخ شکل‌گیری بازارچه‌های مرزی و معابر کولبری / فادر سلیمانی
۹۳	 گزارشی از وضعیت زنان چتر باز و فعالیت‌های تهنجی در جنوب ایران / امیر ارسلان خضری
۹۶	 کولبری، آتش زیر خاکستر / صلاح‌الدین عباسی
۹۸	 برای کولبران خاموش گرد / عبدالعزیز مولودی
۱۰۰	 قتل کولبران را متوقف کنید! / جلیل بهرامی‌نیا
۱۰۱	 بهمن بی‌عدالتی بر شانه‌های کولبران / صلاح‌الدین خدیو
۱۰۳	 موضوع جان مردم است نه رفاه / جلال معروفیان
۱۰۵	 تبعیض رسانه‌ای / شفیع بهرامیان
۱۰۶	 لزوم نگاهی دیگر به پدیده کولبری / عثمان عباسی
۱۰۸	 واکاوی پدیده کولبری در مرزهای غربی کشور / ربیاز قربانی‌نژاد
۱۱۱	 کولبری؛ ضرورت عزیمت از روایتی صرفاً تراژیک به یافتن راهکاری استراتژیک! / دکتر اردشیر پشنگ
۱۱۵	 کولبری تلاشی مجاهدانه برای زیستن / دکتر بازید مردوخی
۱۱۷	 کولبری، ناشغلی قاتل / دلیر اسکندری
۱۱۸	 مرثیه قانونی بر مرگ کولبران سردشتی / صلاح قاسمیانی
۱۲۱	 گزارشی از تجربه‌ی زیسته‌ی کولبران در استان کردستان / رثوف حق‌پسند
۱۲۴	 گزارشی از تجربه‌ی زیسته کولبران در شهرستان سردشت / شاخه‌وان قادری
۱۲۶	 کولبری روی خط خطر / سروه رحمانی، ریحانه یاسنی
۱۳۳	 یک روز با زنان کولبر / سمیرا حسینی
۱۳۸	 پیوست ۱: عکس‌هایی از محیط کولبری

پیش‌گفتار

«پیدا و پنهان کولبری»، عنوان پژوهشی مشتمل بر مجموعه‌ای از مصاحبه‌ها، مقالات و گزارش‌هایی است که با بررسی چندجانبه به پدیده‌هایی چون کولبری، بدوکی، چتربازی، ته‌لنجی، جاشو و... نظر افکنده است.

اگرچه بررسی یکایک شاخص‌های مؤثر در بروز و حتی حل این پدیده‌ها خود نیازمند کارهای بسیار دقیق علمی و چندین‌ماهه با تیم‌هایی متشکل از جامعه‌شناسان، اقتصاددانان، حقوقدانان و پژوهشگران حرفه‌ای است، اما در این پژوهش کوشیده‌ایم تا با بهره‌گیری از نظرات متخصصان حوزه حقوق، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و... و بیان مشاهدات میدانی، به غنای علمی آن بیافزاییم و در نهایت توان از ارائه یک اثر صرفاً مطبوعاتی و احياناً غیر دقیق بپرهیزیم.

تلاش خود را بر این معطوف کرده‌ایم تا از تبدیل مسأله به مصیبت گذر کنیم و با بررسی دقیق و کارشناسانه، تصویری صحیح از آن به برزخ آریزای سبک‌نگاران، پژوهشگران، افکار عمومی و... ارائه دهیم.

■ نگاهی به محراب کتاب

در ابتدای پژوهش حاضر، در افنگ بایی با ستر حسن محدثی استاد جامعه‌شناسی، پیرمحمد ملازهی تحلیلگر مسایل شبه‌قاره و پاکستان، دکتر هاشم هدایتی دکترای فلسفه و استراتژیک، دکتر محمدعلی حامدی دکترای برنامه‌ریزی توسعه، دکتر خالد توکلی استاد جامعه‌شناسی، سیدمعرف صالحی نماینده دو دوره مجلس و فرماندار سابق مهاباد، مهندس جلال محمودزاده نماینده دوره فعلی و هشتم مهاباد و رئیس فراکسیون اهل سنت مجلس، رئوف آذری فعال مدنی و... به بررسی و آسیب‌شناسی ابعاد اجتماعی و توسعه‌ای پدیده‌ی کولبری پرداخته شده است. در این مجال، به طرح پرسش‌هایی با محوریت عوامل به‌وجودآورنده‌ی کولبری، راهکارهای پیش‌رو، توسعه‌ی دلایل توسعه‌ی نامتوازن در مناطق مرزی، مهاجرت، دلایل رسانه‌ای شدن پدیده‌ی کولبری، طرح ساماندهی کولبران و بیمه‌شدن آن‌ها، بسیاری از موضوعات دیگر پرداخته شده است.

هم‌چنین طی مصاحبه‌ای با عثمان مزین وکیل پایه‌یک دادگستری، سعی بر روشن شدن ابعاد حقوقی مسأله کولبری داشته‌ایم.

دکتر کوهسار خالدی دکترای اقتصاد نیز با بررسی شاخص‌های اقتصادی مرتبط با کولبری، به بررسی عوامل بروز این پدیده پرداخته است. محمد مصطفی‌زاده کارشناس ارشد اقتصادسیاسی نیز با بررسی شرایط اقتصادی مناطق مرزی کردستان ایران، به ابعاد مدیریت نیروی کار و عوامل اقتصاد سیاسی دخیل در بروز و تداوم پدیده‌ی کولبری پرداخته است.

صادق ستوان و رضا بلوچی دانشجویان مقطع دکتری جامعه‌شناسی نیز در مقاله‌ای، به شیوه‌ی اکتشافی، به معرفی پدیده‌ی بدوکی پرداخته و مشکلات مردم جنوب شرقی ایران را در هم‌جواری مرز بررسی کرده‌اند.

اما مهم‌ترین بخش کتاب، با استفاده از روش تحلیل کیفی، به استخراج شاخص‌هایی از گفتگوهای بیان‌شده توسط متخصصان و نخبگان که در ابتدای کتاب درج شده‌اند پرداخته است و نیز با استفاده از مصاحبه‌های میدانی‌ای که خانم فهیمه ریگی دانشجوی دکتری توسعه‌ی کشاورزی، به‌صورت حضوری از بدوکی‌های استان سیستان و بلوچستان گرفته است و با بهره‌گیری از مصاحبه‌های غیرحضوری با کولبران مرزهای غربی، به تکمیل این پژوهش پرداخته شده است.

در ادامه نیز طی چند گزارش با ارائه‌ی آمار و پرسش از افراد آگاه محلی، به معرفی پدیده‌ی زنان چترباز، تجارت ته‌لنجی، تاریخچه‌ی شکل‌گیری بازارچه‌های مرزی و معابری، تجربه‌ی زیسته‌ی کولبران و... پرداخته می‌شود.

همچنین اهم مطالب منتشر شده در مطبوعات و رسانه های سایبری توسط این بزرگواران، هم به رسم قدردانی از قلم زنی آن ها که از جهات دیگری به بررسی پدیده ی کولبری پرداخته بودند و هم این که برای خواننده ی این اثر و نیز علاقه مندان به پژوهش در این موضوع به صورت یک جا در دسترس باشد، در این جا بازنشر شده است.

پایان بخش کتاب، تصاویری از محیط های کولبری، زنان چتر باز، معابر مرزی و... می باشد تا برای خوانندگان کتاب، شمایی از تجربه ی زیسته ی کولبران تداعی شود.

■ واژه شناسی

کولبر: کولبران (حمل کنندگان) به افرادی گفته می شوند که برای کسب درآمد زندگی خود مجبور به حمل قانونی و یا غیر قانونی اجناسی بین دو طرف خط مرزی می شوند. کولبران بیشتر در استان های آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه و سیستان و بلوچستان مشغول به کولبری هستند. آن ها به خاطر بیکاری و از روی ناچاری و در قبال دستمزد ناچیز اقدام به حمل و ورود کالای خارجی از نقاط رسمی و یا غیر رسمی و بدون مجوز گمرکی می کنند.

بدوکی: در اصطلاح هندی در استان سیستان و بلوچستان به کولبران، «بدوکی» گفته می شود که کالاها را بر پشت خود حمل می کند. واژه بدوکی (baduki) از دو بخش بد+کی تشکیل شده است. «بد» به معنای پشت و یا کول است و «کی» پسوند صفت فاعلی ساز.

چتر بازی: در استان های جنوبی ایران، زنان چتر باز با بستن کالاها به دور خود و پنهان کردن آن زیر لباسشان، اقدام به جابجایی و حمل آن به دور از چشم مأموران انتظامی و تعزیری می کنند. وجه تسمیه این زنان، از انداختن چادر روی سرشان، به منظور پنهان کردن کالا گرفته شده است.

ته لنجی: ته لنجی نوعی از واردات کالا به همراه ملوانان است که در جنوب ایران رواج دارد. ملوانان و لنج داران از معافیت های گمرکی برای حجم محدودی از ورود کالا برخوردارند.

بازارچه مرزی: به بازارهایی که توسط دولت برای واردات و صادرات کالا، به افراد فرصت شغلی برای ساکنان بومی تأسیس شده است. افراد بومی در حجم ارزی محدود از معافیت های مالیاتی برخوردار هستند.

معابر کولبری: به علت حجم بالای مبادلات و محدودیت های موجود، در کنار معابر مرزی، بازارچه های فرعی زیر نظر مرزبانی ایجاد شدند. به مسیر عبور منتهی به این بازارچه ها معابر کولبری گفته می شود. در انتها لازم میدانیم مراتب قدردانی و تشکر خود را از تمامی عزیزانی داشته باشیم که با ارائه ی مطلب، همفکری، معرفی شخصیت ها و هماهنگی با ایشان و... ما را یاری دادند.

امید است که «پیدا و پنهان کولبری»، سکوی پرتابی برای مطالعات و پژوهش های بیشتر و دقیق تر در این حوزه باشد و نیز موجب حل مشکل کولبران در درازمدت و تسکین کوتاه مدت آنان این شهروندان عزیزمان باشد.

با سپاس

امیر ارسلان خضری

۳ اردیبهشت ۱۳۹۵